

УДК 911.3:330.39

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОДЕЛІ РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Атаманюк Я. Д.

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ,
Україна*

E-mail: jaroslava@i.ua

Дослідження рекреаційної системи Івано-Франківської області є актуальними, оскільки ефективний розвиток рекреаційної індустрії області відповідає не лише регіональним, але і державним інтересам. Головною метою здійсненого дослідження є краєзнавче вивчення особливостей структури і функціонування регіональних рекреаційних систем. Рекреаційний комплекс області сформований і має значні можливості для функціонування і подальшого розвитку.

Ключові слова. регіон, рекреаційна система, структура, рекреація

ВСТУП

В останні роки спостерігається стійка тенденція зростання потоку рекреантів на територію Українських Карпат. Туристичний інтерес пов'язаний, насамперед, з природно-географічними умовами Карпатських гір, екологічною збереженістю регіону і самобутньою культурою українських горян. Ці складові формують сприятливі умови для розвитку рекреації в Карпатському регіоні загалом та Івано-Франківській області зокрема. Зручне просторове положення, природно-ресурсна база, історико-культурний потенціал, наявна матеріально-технічна інфраструктура – ті ключові передумови, які можуть забезпечити майбутнє становлення рекреаційної індустрії як однієї з провідних та економічно вигідних сфер господарства Івано-Франківської області. Така перспектива відповідає не тільки регіональним, а й державним інтересам, тому хотілося б акцентувати увагу на актуальності досліджень, що стосуються вивчення рекреаційної системи Івано-Франківської області.

Вихідні передумови. Теоретичною основою досліджень рекреаційної географії є концепція і існування територіально рекреаційних систем (ТРС). Існує багато тлумачень цього поняття. Досить поширеним серед вчених, дослідників з даної тематики є бачення ТРС як складної системи, інтегруючої у собі певні підсистеми. Різні автори виділяють різну кількість підсистем. У більшості теоретичних досліджень рекреаційних систем [1-4] за основу взята базова модель рекреаційної системи В. С. Преображенського. ТРС за В. С. Преображенським, є складною системою із наступних взаємопов'язаних підсистем: рекреаційних ресурсів, рекреантів, обслуговуючого персоналу й органу управління [5].

Д. В. Ніколаєнко стверджує, що «ТРС – це форма організації рекреаційної діяльності на певній території, в межах якої досягається максимальний взаємозв'язок, просторова і функціональна координація різних підсистем, які приймають участь у реалізації рекреаційної функції даної території» [6]. Досконалішою на наш погляд є схема ТРС із сучасними доповненнями та уточненнями за авторством О. Г. Топчієва та Ван Ціншена [7]. Важливими є також

результати вузькогалузевих досліджень території Івано-Франківської області рекреаційного змісту К. І. Геренчука, Л. Ф. Гоцул, Б. Я. Голояда, О. І. Адаменка, Й. Р. Гілецького, С. М. Шепетюк та ін.

Формулювання цілей статті, постановка завдання. Головною метою здійсненого дослідження стало краєзнавче вивчення особливостей структури та функціонування регіональних рекреаційних систем.

У відповідності до означеної мети були сформульовані і розв'язані такі завдання:

- проаналізувано теоретико-методичні аспекти досліджень рекреаційних систем;

- з'ясовано і проаналізовано структуру ТРС регіону і запропоновано її структурні моделі;

- досліджено актуальний стан функціонування рекреаційної системи;

- сформульовано загальні рекомендаційні засади з оптимізації дослідження рекреаційної системи області. Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз рекреаційної діяльності як важливої та соціально значимої складової господарської діяльності дає право стверджувати, що дана галузь в Івано-Франківській області є специфічною територіальною рекреаційною системою (ТРС) - соціальною географічною системою, яка складається із п'яти взаємопов'язаних підсистем: підсистеми «рекреаційні ресурси», яка включає ресурсно-рекреаційний потенціал території області, «обслуговуючий персонал» - кадровий потенціал системи рекреації, «інфраструктуру» - матеріально-технічну базу, «рекреаційні послуги» - сформовані рекреаційні продукти, «рекреанти» - основну ланку системи – тих, що вибрали рекреаційну діяльність для задоволення своїх специфічних потреб у оздоровленні, пізнанні навколишнього світу, фізичному розвитку тощо. Дана система охоплює також органи управління рекреаційною системою та рекреаційний маркетинг. Нами розроблено модель системи, яка представлена на рис.1.

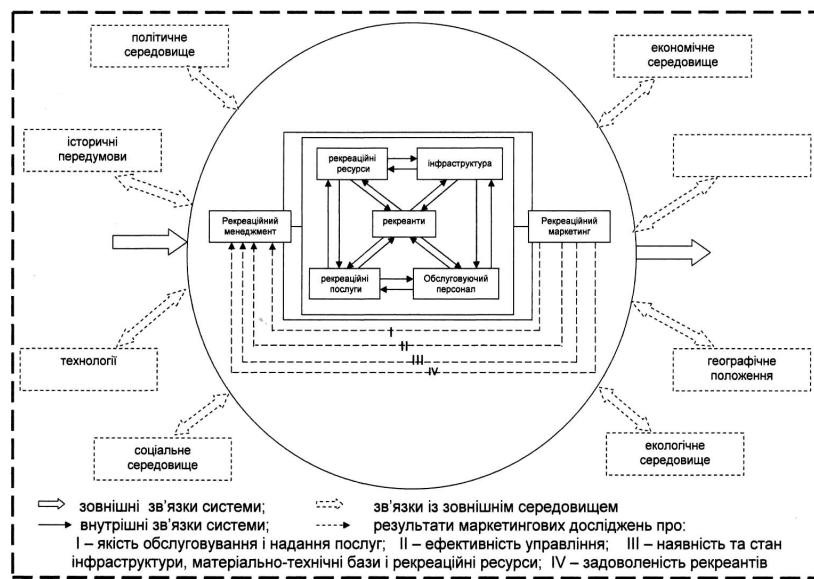

Рис.1 Структурна модель ТРС Івано-Франківської області

Рекреація як специфічна система являє собою складне утворення. Як ціле вона постає перш за все у відносинах з оточуючим середовищем: політичним, економічним, соціальним та екологічним. Зовнішній світ активно впливає на рекреаційну діяльність, в одних випадках відкриваючи перед нею широкі можливості, в інших - загрожуючи новими небезпеками. Виступаючи складовою господарського комплексу Івано-Франківської області, рекреація в області перш за все покликана вирішувати важливі соціальні завдання, пов'язані з вихованням, оздоровленням та освітою, розширенням кругозору, зокрема:

- отримання нових знань;
- фізичне оздоровлення та профілактика захворювань;
- спрямування підростаючого покоління на здоровий спосіб життя, формування активної життєвої позиції;
- розвиток кращих моральних людських якостей та відносин;
- екологічне виховання, виховання свідомого ставлення до природи нашої країни.

Структурна модель сучасної організації системи рекреації в області відображена на рис. 2.

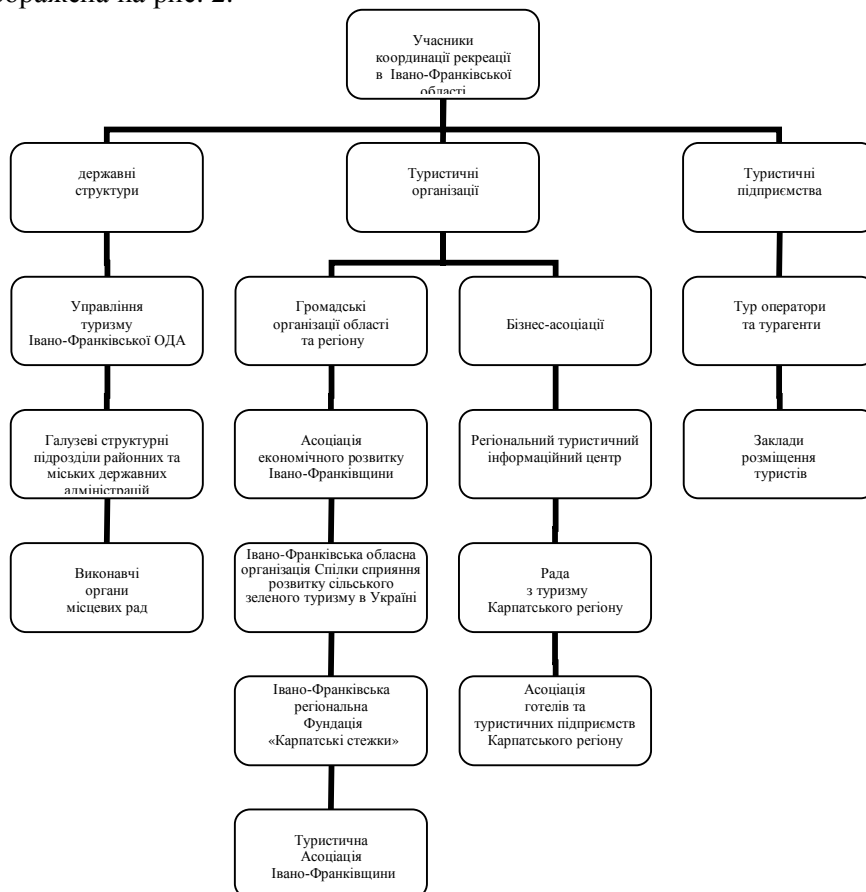

Рис. 2 Структурна модель координації рекреації в регіоні

Законодавча влада в області належить управлінню туризму ОДА. Поряд із цим слід пам'ятати, що рекреація є не просто частиною економіки області, а складає основу її господарської системи.

Про розвиток ТРС області свідчить той факт, що у зв'язку зі зростанням кількості туристів у 2009 році (у минулому році Івано-Франківську область відвідали 2,2 тис. іноземних громадян або на 27,7% більше, ніж у попередньому) зросли обсяги реалізації наданих туристичних послуг, а також витрати, пов'язані з наданням таких послуг.

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області туристичні послуги у I півріччі поточного року надавали 93 суб'єкти господарювання (фізичні та юридичні особи). Кількість туристів у січні-червні цього року склала 33,1 тис. осіб. Пріоритетним напрямом для всіх категорій туристів у поточному році став спортивно-оздоровчий туризм, яким було охоплено 19,5 тис. осіб або майже 60% від загальної кількості туристів. Протягом шести місяців цього року 4,2 тис. мешканців області виїжджали за кордон, а кількість іноземних туристів, які відвідали область, склала 1,7 тис. осіб, що більше на 29,1% та 21,0% відповідно, ніж у січні-червні торік. Екскурсійні послуги надано 609,8 тис. осіб, або в 1,6 раза більше, ніж протягом січня-червня минулого року. Обсяг наданих туристичних послуг у першому півріччі поточного року у порівнянні з відповідним періодом минулого зріс на 37,1% і склав 136,1 млн.грн.

На даний час в рамках програми Європейського Союзу TACIS громадськими туристськими організаціями області впроваджується проект "Підтримка місцевого розвитку та туризму в Карпатському регіоні", основною метою якого є сприяння ініціативам у сфері туризму, особливо сільського зеленого туризму, навчання, маркетинг Карпатського регіону в цілому, підтримка малого бізнесу та підприємництва.

Враховуючи постійне зростання кількості туристів, управлінські структури Івано-Франківської області звертають увагу і на певні проблеми, що виникають у регіоні. Обласна влада Івано-Франківської області ще на початку 2008 року ухвалила рішення про заборону джипінгу в заповідних територіях Карпат, мотивуючи це збереженням природи. Уже відомо про анулювання деяких спортивних змагань. Побачити гори з вікна позашляховика можна буде тільки на спеціально розроблених маршрутах.

Шість років тому науковці Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу визначали рекреаційне навантаження для Говерли і встановили, що за день тут повинно бути не більше ніж 200 туристів. Насправді ж цифри тих, хто хоче побувати на найвищій горі Карпат, значно більші, особливо під час масових сходжень. Схожих досліджень щодо джипінгу в горах нема, але екологи однозначно ставляться до нього негативно.

З початку літа 2008-го року у Івано-Франківській області розпочинає діяти проект по залученню уваги місцевих громад до розвитку Дністерського каньйону. Громадська організація Клуб мандрівників «Золоте Руно» (Городенківський район)

за підтримки посольства Нідерландів в рамках програми МАРГА КНІП розпочала роботу у проєкті, метою якого є залучення молоді місцевих громад та волонтерів до вирішення проблеми забруднення Івано-Франківської частини Дністерського каньйону та проведення збору сміття в найбільш забруднених місцях. Проєкт надасть соціальну та культурну користь сільському регіону, сприятиме створенню туристичного продукту та популяризації туризму в Дністерському каньйоні. Доцільність проєкту відзначила і влада, долучившись партнерством до втілення проєкту у життя, зокрема свою підтримку висловили головне управління з питань туризму, євроінтеграції, зовнішніх зв'язків та інвестицій Івано-Франківської облдержадміністрації, Городенківська районна рада, Чернелецьке лісництво ДП «Коломийський лісгосп», відділ культури і туризму Городенківської райдержадміністрації, а також органи місцевого самоврядування придністрянських сіл.

ВИСНОВКИ

Показники розвитку туристичної галузі свідчать про появу позитивних тенденцій у розвитку туризму: зростає кількість діючих туристичних підприємств, зростає загальний обсяг туристичних потоків в місто і область, збільшується частка іноземних туристів.

Таким чином, можна говорити про сформований інтегральний рекреаційний комплекс області та значні можливості для його функціонування та подальшого розвитку.

Разом з тим потребують особливої уваги питання вивчення рекреаційної системи Івано-Франківської області, які досі залишаються відкритими, зокрема, удосконалення рекреаційного районування, основою якого, на нашу думку, повинна стати не тільки наявність тих чи інших рекреаційних ресурсів, а й еколого-економічний аналіз території.

Список літератури

1. Багрова Л. А. Физико-географические (природо-ведческие) основы рекреационной географии / Л.А. Багрова, П.Р. Подгородецкий. — Симферополь: СГУ, 1982. - С. 8-10.
2. Веденин Ю. А. Территориальная рекреационная система СССР как объект исследования / Ю.А. Веденин // Проблемы территориальной организации туризма и отдыха. - Ставрополь, 1978.
3. Недашковская Н.Ю. Рекреационная система Советских Карпат / Н. Ю. Недашковская. – К.: Вища школа, 1983 – с. 27.
4. Рекреационные системы / [под ред. Н.С.Мироненко, М.Бочарова]. – М. : Изд-во МГУ–1986. –136 с.
5. Теоретические основы рекреационной географии / [под ред. В.С.Преображенского]. – М. : Наука, 1975. – 223с.
6. Николаенко Д.В. Рекреационная география / Д. В. Николаенко. — М.: Владос – 2001. — 288 с.
7. Ван Ціншен Теоретичні та методологічні аспекти рекреаційної географії: сучасний підхід / Ціншен Ван, О.Г. Топчів // Український географічний журнал –2003, №1 – с.45-49.

Атаманюк Я. Д. Структурно функциональные модели рекреационных систем региона (на примере Ивано-Франковской области) / Я. Д. Атаманюк // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия: География. – 2011. – Т. 24 (63). – №2, ч. 2 – С. 239-244.

Исследования рекреационной системы Ивано-Франковской области являются актуальными, поскольку эффективное развитие рекреационной индустрии области отвечает не только региональным, но и государственным, интересам. Главной целью исследования является краеведческое изучение особенностей структуры и функционирование региональных рекреационных систем. Рекреационный комплекс области сформирован и имеет значительные возможности для функционирования и последующего развития.

Ключевые слова. регион, рекреационная система, структура, рекреация

Atamanyuk Ya. D. Structurally functional models of the rekreaciynikh systems of region (on the example of the Ivano-Frankivsk region) / Ya. D. Atamanyuk // Scientific Notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. – Series: Geography. – 2011. – Vol. 24 (63). – № 2, p. 2 – P. 239-244.

Researches of the rekreaciynoy system of the Ivano-Frankivsk area are actual. Effective development of rekreaciynoy industry of area answers regional and state interests. The primary objective of research is a regional study of features of structure functioning of the regional rekreaciynikh systems. The rekreaciyniy complex of area is formed and has considerable possibilities for functioning and subsequent development.

Key words: recreation system; region; structure; rekreaciya

Поступила в редакцию 08.04.2011 г.